

Gond(olat)csokor képzésről, továbbképzésről

1987 július közepe. Rekkenő a hőség, aki teheti, nyaral. Telefon egyik patinás városunk könyvtárából: több végzett hallgatót kérnek, különböző munkakörökben alkalmaznák őket.

A hallgatók outputja

Már a felvételikén is túl vagyunk, az utómunkálatok folynak, a kollégák zöme az egész tanév fáradalmait piheni. A főiskola június 18-án kiosztotta a diplomákat, frissen kollégává lett hallgatóink rég szétszéledtek. Van, aki már dolgozik; s persze biztosan van olyan is, aki még nem döntött. Igen, így pontos: még nem választott a lehetőségek között! Pedagógusként, könyvtárosként jóval több az állás kínálat, mint a kereslet. (Sokan éppen ezzel a jelszóval nem hirdetik meg az üres állásokat, és töltik be szakképzetlennel: úgysem lesz szakképzett jelentkező!) A végzett nem állás után lohol, vagy ha igen, akkor csak azért, mert a kínált nem ott van és nem olyan, amilyent megálmodott – s nem azért, mert nincs hová mennie. A július közepi telefon talán végletes, de nem egyedi példa. A hallgatók júniusban végeznek, az év minden szakában telefon csörről, levél érkezik vagy előszóban hangzik el: feldolgozó kellene, olvasószolgálatos, gyermekkönyvtáros... a sor folytatható, s kombinálható könyvtár típusokkal. (Nem könyvtárost, akiket képezünk, hanem mindjárt adott posztra termettet keresnek!) Januárban, februárban, azután májusban szaporodnak a megkeresések. Ekkor lehet a hallgatókkal legkevésbé érintkezésbe lépni: előbb vizsgáznak, abszolutóriumot szereznek, meg államvizsgáznak. Állásgondjaikkal vagy előtte, vagy utána foglalkoznak. Így hát a kereslet és a kínálat ritkán van szinkronban.

Álláslistát bocsát ki a minisztérium, mint 6–8 éve, amikor az ún. irányított elhelyezkedés

dívott. A lista tele van pedagógus álláshelyekkel, mellette kevés tanácsi (iskolai és közművelődési) könyvtárosi állást hirdetve. Nem ritkán még mindig népművelő–könyvtár szakosokat keresnek, akiknek a képzése évtizede befejeződött. Egy biztos csak: ez a lista távolról sem teljes, semmiképp sem reprezentálja a kínálatot. Sem a hirdetésre szánt állásokat nem tartalmazta és nem tartalmazza teljes egészében (számtalanszor igazolódott, hogy valaki, valahol, s ki tudja, milyen szempontok szerint válogat!), még kevésbé a betöltésre várókat (hiszen a nem tanácsi munkáltatókat soha nem kérdezték meg). Rendszeres állás kínálattal jelentkező fórum a *Művelődési Közlöny* és az *MKE Tájékoztató*. S természetesen az előbbieken felül és mellett, teljesen rendszertelenül és különböző formákban a képző intézményekhez fordul a munkáltató. Nem a sokféleség a baj, hanem az, hogy végül is két véglet felesel egymással: miközben távolról sem szívederítő (romlik?) a könyvtárosi státusban dolgozók (a forgalmazás tudatosan körülményes!) képesítettségi helyzete, a végzeteknek egyre kisebb hányada kerül könyvtárba!

Ha lenne pontos képünk egy adott évben alkalmazottakról, akkor biztosan kiderülne, hogy hányszor meg sem hirdették az állást, hányszor sértették meg az amúgy egyáltalán nem szigorú képesítési rendeletet. Ez azonban csak az egyik kérdés. A másik magyarázatra, még inkább felderítésre vár: (nálunk legalábbis) azt figyelhetjük meg, hogy legtöbben abból az először végzett főiskolás évfolyamból lettek (legalábbis első munkahelyükön!) könyvtárosok, akik az induláskor átírányítással kerültek erre a szakra. Csaknem egy évtizedig, ha fokozatosan csökkent is ez az arány, de a végzeteknek több mint a fele könyvtáros lett. Ez jó – mondtuk –, hiszen végső soron a másik szak is számít, s 50 százalékig nincs baj. Csakhogy továbbra is érvényes: e szakpárok a könyvtáros

utánpótlás képzésére indultak! (A létszámke-
retek megállapításánál mindig a teljes számra
mondják, ennyi és ennyi könyvtárost vettünk
fel, ennyi tanuló vagy éppen végez... Ez azon-
ban súlyos tévedés!) Aztán az utóbbi két-
három évben – legalábbis Szombathelyen – 50
százalék alá, sőt az egyharmad tájékára zuhant
a könyvtárban elhelyezkedők aránya. Biztas-
suk csak magunkat: még ez is jobb, mint a
közművelődés szakosoknál; meg aztán ennyi-
vel több könyvtáros képesítésű pedagógus ke-
rül az iskolákba, s többen (de távolról sem
mind; s még ott sem, ahol nincs más szakkép-
zett!) tanári munkájuk mellett, nem főfoglal-
kozásuként, könyvtároskodnak. Ez igaz. De
nem luxus-e részfoglalkozásukat vagy társa-
dalmi munkában tevékenykedőket négy évig,
mintegy 1600–1700 órában könyvtárossá ké-
pezni?! Egyre többen inkább napközisek, kol-
légiumi nevelők lesznek. S jelentkeznek azon-
nal vagy egy-két éven belül kiegészítő szakra,
más tanárszakot elvégezni – mivelhogy az egy-
szakos tanárnak kevés helyen örülnek. (Kisebb
helyeken nem is két, hanem harmadik, vagy
negyedik szak iránt is mutatkozik igény.) Sőt:
új jelenségként (az új oktatási jogszabályok
alapján) már vannak kérvények harmadik (má-
sodik tanári) szak hallgatásának engedélyezé-
sére. Ugye senki nem gondolja komolyan,
hogy ők könyvtárosok akarnak lenni? S ők a
„java”, a jeles rendűek!

Így fest a kimeneti oldal *egy* főiskolán, de
aligha jobb a helyzet másutt. Sőt, ha azt vizs-
gáljuk, hányan végeznek könyvtárosi munkát
a tanítóképző főiskolákon könyvtári szakkollé-
giumot vagy a gimnáziumokban könyvtári fa-
kultációt végzetek közül, akkor még sokkal
rosszabb a kép. Mindenki tudja a választ, még-
is fel kell tennem a kérdést: jó ez így? Ilyen
gazdagok vagyunk?

Az input

Az imént számítógépes kifejezést (kimenet)
használtam. Tudjuk, ott a kimenetet erősen
meghatározza, milyen a bemenet. A könyvtá-
rosképzésben a bemenet a jelentkezés, a felvé-
teli, a kiválasztás.

A létszámokat illetően a nappali tagozatra a
jelentkezés – legalábbis az országos meg az
intézményi átlaghoz képest – (még?) jó. Persze
szakpáronként eltérő: matematika és orosz
szakpárra jó kétszeres, de a magyarra és törté-
nelemre 5–6-szoros – igaz, ez már nem is kis

csökkenés, hiszen évekkel ezelőtt 8–10-szeres
szokott lenni! A technika–könyvtár, újabban a
fizika–könyvtár szakot viszont éveken át hiába
hirdettük, jelentkezés hiányában felvételi vizs-
gára sem kerülhetett sor. (Ezután a meghirde-
tésnek nincs értelme.) A választék mégsem
kielégítő: csökken az alkalmasak száma, s ha
lehet, még kisebb a könyvtári érdeklődésük
aránya (a jelentkező sokszor egyetlen könyvtá-
rat sem ismer igazán, könyvtári élménye nincs,
s elfogadható okát sem tudja adni, miért ezt a
szakot választotta stb.). Illúzióink sohasem
voltak. (Annál kevésbé, mivel jó 10 éve egy
mostani kollégánk, akkori első évesünk kérdé-
sére kiderült, hogy az oktatók közül sem ké-
szült eredetileg senki könyvtárosnak!) Tudtuk
és tudjuk, hogy négy év alatt sok minden tör-
ténhet: az ismeretek bővülésével, a gyakorlato-
kon, tanulmányutakon stb., s talán az oktatók
személyes hatására is sokan lettek – és remél-
jük, lesznek is – könyvtárossá. Mégis: egyre
kevesebb a szolgálatkész, olvasott, érdeklődő-
búvárkodó, kombinációs készséggel, rendsze-
rettel, pontossággal – szóval bizonyos
könyvtáros személyiségjegyekkel – megáldott
jelölt. Egyre több a kevés pontszámot hozó,
még inkább a gyenge írásbelit produkáló, s így
már a szóbelin igazi esély nélkül induló. Szóval
a valóságos meritési kör egyre szűkebb.

Mindazonáltal a létszám, ha nehezen is, de
végül csak összejön. Sőt, a társtanszékek véle-
ménye általában igen elismerő a könyvtáros
csoportokról. Mégis – azt hiszem – a gondok
már itt kezdődnek, a felvételiknél. Nehezen
érthető okokból (demokratikus jogok?) nem
merjük megmondani egyértelműen az érdeklő-
dőknek és jelentkezőknek, hogy – bár a má-
sik szakma gyakorlása végül is nem kizárt, de
– számoljanak azzal, hogy a képzés elsősorban
a könyvtárügyet szolgálja, s pedagógusként
hátrányaik (is) lehetnek.

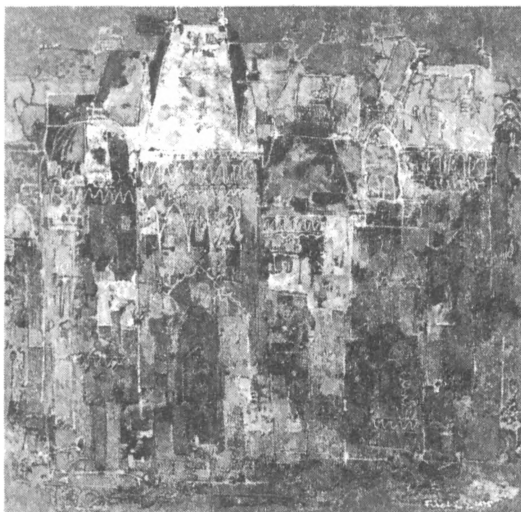
★

Nem tudunk változtatni a felvételi lebonyolí-
tásán: változatlanul a magyar nyelv- és iro-
dalom a könyvtár szak felvételi tárgya (még a
matematika, fizika, földrajz, biológia, kémia,
esetleg technika másik szakot választóknak is!),
nincs pályairányultságot, alkalmasságot vizs-
gáló teszt, nem előny az érettségi után könyv-
tárban végzett munka, a gimnáziumi fakultá-
ció, nem sikerült keresztülvinni, hogy felvéte-
lizhessen a jelölt idegen nyelvből stb. (Gimná-
ziumi fakultáció: ide még mindig azokat a

gyengéket irányítják, akikről úgy látszik, nem képesek továbbtanulni, s hogy így könyvtárakban tudnak majd elhelyezkedni. Kőszegen, Pápán, Sárváron stb.? Évente 8–10-en?!)

Csak látszólag ellentmondás, hogy a levelező tagozatot (magyar és történelem szakpárral) az utóbbi években egyre nagyobb számban a nappali tagozatra jelentkeztettek közül töltjük fel. (A magyar–könyvtár szakot évek óta már csak így lehetett indítani, a mindössze 3–4 megfelelő ehhez kevés lett volna.) Pedig levelezőre nemcsak a képesítés nélküli könyvtárosok, hanem képesítés nélküli pedagógusok, sőt sokszor nem is kulturális területen dolgozók is jelentkeznek. Itt is ellentmondás feszült: a jelentkező egészen kitűnő munkahelyi véleményt hoz, s aztán nem felel meg, már szóbelit sem tehet, holott itt a kevés hozott pontszám sem lehet visszahúzó, hiszen az érettségi után egy évvel már a kedvezőbb pontszámítás érvényesül. Egyre inkább úgy tűnik, hogy a könyvtárakban (s az iskolákban, s más kulturális intézményekben) nemcsak a képesítéssel rendelkező hiánycikk, hanem a továbbtanulásra alkalmas, megfelelő műveltséggel és képességekkel rendelkező is. (Lehet, hogy az adminisztrációt jól elvégzi, lehet, hogy szorgalmas és szolgálatkész, s biztosan becsületes embelektről van szó, de olyanok terjesztik a kultúrát, akik maguk is hijával vannak. Talán jobb lenne belátni, hogy könyvtárkezelőknek valók, de akkor azzá kellene kiképezni őket!) Lassan, de egyre biztosabban megszilárdul bennem a gondolat: a kétszakos levelezőképzés – az egyetemhez hasonlóan – nálunk is megérett a megszüntetésre. (Vagy legalábbis a tartósabb szüneteltetésre.)

A nappaliról történő átirányítás önámítás: sem a már dolgozók képesítési helyzetén nem javít, sem a nappali tagozatról utánpótlást nem remélhetők kádergondjain nem segít. Amit a nappali tagozatosoknál a szeminárium, a gyakorlat, egyáltalán a heti foglalkozások áthidalnak, az hiányzik az olyan levelezőknél, akik nem dolgoznak, vagy nem könyvtárban dolgoznak. Vért izzadnak néha, s az ismeretanyaguk (gyakorlati jártasságukról, készségükről nem is beszélve!) összehasonlíthatatlanul kevesebb, mint a nappaliaké. S a kötelező meg az ajánlott (szak)irodalom? – kérdezhetnék. Nagyön érdekes képet lehetne festeni könyvtáraink állapotáról azon keresztül, hogy hol, milyen fontos (alapvető?) szakirodalom, szaksajtó hiányzik. Ha a suszter cipőjének, a szabó zakójának analógiáját emlegetem, akkor túlon túl

finom vagyok. (Egyedül a KMK szakkönyvtárát érdeklí jó ideje, mit tartalmaznak a levelező tematikák, útmutatók.)

A négyéves levelezőképzés helyett maradhatna, sőt létszámában akár bővíthetne a már diplomával rendelkezők kiegészítő képzése. Csakhogy itt a legkisebb az érdeklődés! Legalábbis nálunk alig haladja meg a felvehető számát, s ők is gyakran nem főfoglalkozású könyvtárosok vagy nem is könyvtárosok, hanem a pedagógus pályáról valamiért elkényszerülők. Pedig évekkal ezelőtt kivívtuk, hogy a szakma igényeinek megfelelően bármely (nemcsak pedagógus!) diplomás jöhet könyvtár szakra. (Vagy netán nincsenek más, nem könyvtáros diplomájuk a könyvtárakban?!) Aztán túlzottan nagy mértékű a lemorzsolódás. (A munkáltató nem szorgalmazza? Nem veszi észre? Vagy nem érdeke, hogy munkatársa 2 év alatt szakemberré váljon?)

★

Sűrítve: a minőségi és mennyiségi gondok egyaránt jelentkeznek – már a felvételinél. Ha jól számoltam, a jelenlegi képzési kapacitás mellett, a felvételi tájékoztató szerint az ELTE főiskolai karára, Nyiregyházára, Szombat helyre és a SZOT Iskolára, nappali, levelező és kiegészítő szakra, továbbá Szegedre a csak levelező (?!?) képzésre összesen mintegy 250 az 1987/88-as tanévre felvehető száma. Ha igaz még az a régi számítás, amely szerint a magyar könyvtárügynek évente 500 kiképzetre van

szüksége, s ennek 45–50 százaléka legyen főiskolát végzett, akkor minden stimmel. De ne örüljünk korán! Ehhez „mindössze” az kell, hogy mindenki végezzen a felvettekből, s mindenki könyvtáros legyen. Láttuk, ez koránt sincs így. Tehát a valós igények kielégítéséhez vagy legalább ahhoz, hogy a hiányok bővített újratermelődését csökkentsük, minimum duplázni kellene a keretet. Ennek viszont ugyancsak „mindössze” az a feltétele – túl azon, hogy az érintett főiskolák összeretükből ennyit kiszakítsanak a könyvtári szakpárokra –, hogy legalább megduplázzák az oktatói létszámot. Másként és pontosabban fogalmazva: a nyíregyházi tanszéket fejlesszék a szombathelyihez hasonlóan 10–11 főre (jelenleg – ha jól tudom – 6,5-es); az ELTE főiskolai karán – miután harmadik éve folyik a nappali képzés! – alakuljon végre tanszék, amely hallgatói létszámában és képzési formáiban azután nőjön fel az említett két tanszék szintjére; s végül Szegeden is eldőljön, van-e, lesz-e könyvtárosképzés. (Ez utóbbi helyen évek óta mindössze levelező tagozat van, oktató és tanszék nincs, csak konzulensek.) Végül is népgazdasági szinten sem nagy dolog ez, meg a 8–9 ezer könyvtárhoz képest sem. Sajnos csaknem másfél évtizedes praxisom alapján sem tudok rájönni, hogy ha hosszú évek óta mindenki tudja, akarja, mindenkinek szándékában áll, akkor mi az akadály? Ahol eldőltek a dolgok, mégis hiányzott valami?

Tantervek és képzési rendszer

Az utóbbi években a legtöbb szó a képzés tartalmáról esett, sőt az évtizedek óta zajló és fel-felparázsló vitákban a legtöbb támadási felületet az adta, mit, hogyan és milyen terjedelemben tanítunk. Most mintha kissé nyugvóponton jutott volna ez a kérdés. Igazán hozzáértők mérvadó véleménye szerint is elég jól sikerült az 1984-ben bevezetett és először 1988-ban e szerint végzeteket adó új főiskolai tanterv. (Persze nem hibátlan, ezt egyelőre mi látjuk legjobban!) Jó irányban fejlődőnek ítélik az egyetemi tantervet is. Az általános tantervi változások keretében most vezettek be új tantervet a tanítóképző főiskolák könyvtári szak-kollégiumán. (Szerintem túlzottan a miénk zanzásított változata, de majd meglátjuk!) Szóval ilyenformán úgy tűnik, ez a téma kevésbé időszerű. Én is úgy terveztem, ezzel most nem foglalkozom.

Néhány gondolat mégis kikíváncozik. Sokan nem értik, mire jó a köz- és felsőoktatásban az utóbbi évtizedekben tapasztalható gyakori tantervváltozás. Az idősebbek a múltal hivatkoznak, még többen az elég sok balul sikerült reformmal érvelhetnek. Ezek igazsága mellett is a válasz egyértelmű: a társadalmi mozgásokkal (a megrendelő igényeivel) meg a tudomány (vagy szerényebben az ismeretek) változásaival, bővülésével lépést kell tartani (igaz, nem a tananyag bővítésével). A 20. század utolsó negyedében le kell számolni az illúziókkal, a permanens tantervfejlesztés természetes és szükséges igény és feladat. Csak kellő mértéktartással, megfontoltsággal és a változó tantervek közötti kontinuitás és diszkontinuitás megfelelő összhangjával szabad végezni.

Ilyenformán a korábbiakban írtak miatt e téma nem aktuális, a valóságban mégis az. Sőt nemcsak az imént írtak miatt! Ilyen motiváló tényező például, hogy a könyvtárosképzés rendszerének egységesítését, főleg tartalmi egymásra épülését végre meg kell oldani. Úgy tűnik, most a feltételek is kedvezőek. Időszerűséget ad a feladatnak az új oktatási törvénynek az intézményi autonómiát erősítő vonása is. Az országosan teljesen egységes, azonos tantervek helyett a jövőben (az országos irányelvek alapján, de egyénileg elkészített) intézményi tantervkészítés ad aktualitást a témának. A munkálatok máris megkezdődtek. Így az 1987. augusztus végi oktatói konferencia egyik témája a könyvtárosképzés rendszere, majd az MM képzési és továbbképzési szakbizottságának vezényletével zajló munkálatok nyomán előreláthatólag az 1989/90-es tanévtől várható új, bizonyos fokig intézményenként sajátos jegyeket is viselő tantervek bevezetése volt. Persze itt is egymásnak feszül több ellentmondás. Az egyik rögtön az, hogy egyfelől rendszerről beszélünk, de legalábbis elkülönítjük az (5 éves) egyetemi, a (4 éves) tanárképző főiskolai oktatást és a (3 éves és mindössze 400 órás) tanítóképző főiskolai szakkollégiumot. Másfelől érvényes a kulturális miniszter 2/1980. (III. 14.) KM sz. rendelete meghatározott munkakörök képesítéshez kötéséről, meg az ÁBMH elnökének 24/1983. (XII. 17.) ÁBMH számú rendelkezése a közművelődési intézmények dolgozóinak munkabéréről. Ez az a két ominózus jogszabály, amely – okkal vagy oktalantul, most ne vitassuk, hiszen külön elemzés és cikk témája lehetne! – lényegében összekuszálta, pontosabban egybemosta a képzési szinteket. Ez megkérdőjelezi, lehet-e egy

általán képzési rendszerről szó. Nem beszélünk ugyan róla, de nem lehetetlen, hogy a pályaelhagyás vagy megkeseredés egyik oka is ez. Hiszen, ha egyenlőségelet teszünk az egyetem és a különböző főiskolai formák közé, akkor... (Igaz, közben elkészült, közzétették – noha nagyon is valószínű, hogy sok helyen nem ismerik és főleg nem alkalmazzák – a *Könyvtári és információs intézményi munkakörök képzési követelményei* című OSZK KMK kiadványt. Persze ez csak ajánlás. Kisebb erejű, mint az elvből kötelező jogszabály...)

A másik kibékíthetetlennek tűnő ellentmondás: az alkalmazó, a munkáltató munkakörre vár (lehetőleg kész, gyakorlott) munkatársat, a képző intézmények viszont alapképzésben részesülteket, „csak” könyvtárosokat bocsátanak ki. Ma még inkább igaz, mint korábban, s világjelenség, egyetemre és főiskolára, minden hivatásra és szakmára igaz: a felsőoktatás csupán alapképzést vállalhat, kizárólag a pályakezdésre „bátorkodhat” felkészíteni (az új főiskolai tanterv képzési célként már ezt fogalmazhatta meg). A specializálódás a gyakorlat során a továbbképzés keretében történhet. (Igaz, mi is erőteljesen növeltük a speciális kollégiumok helyét és súlyát a képzésben, de még így is csak orientálást, s nem specializálást jelenthetnek.)

S íme, eljutottunk a továbbképzéshez. Ez szintén neuralgikus pont. Nincs itt hely és tér az OSZK KMK vagy a koordinációs meg hálózati központok ez irányú tevékenységének értékelésére. Tény, hogy mindenütt és újabban erősödő mértékben a továbbképzés beépül a felsőoktatás rendszerébe. Tény, hogy több mint egy évtizede beszélünk róla, de a könyvtárosképzés intézményei nem, vagy alig vállaltak részt belőle. (Részletezés nélkül: körülményeik a nappali képzésre alig elegendők, a levelezőképzést is végső soron „grátis” végzik... stb.)

Igaz, gyakran a továbbképzéshez soroljuk a már diplomások kiegészítő képzését. Csak hogy könyvtáros szakmai szempontból ez alapképzést jelent. Ugyancsak ide soroltuk a szaktanfolyamot és népművelő–könyvtár szakot végzetek számára lehetővé tett kiegészítő államvizsga-akciót 1976 és 1981 között. Legyünk őszinték, inkább méltányossági szempontok motiváltak, s csak utólag fogtuk rá, hogy ez is továbbképzés (bár az egyén számára kétségtelenül volt ismeretfelújító és bővítő hatása). Aztán ide soroljuk az ELTE informatikus, illetve zenei könyvtáros 2 éves specializá-

cióját – noha sokak számára ez az első szakképzés, minthogy többnyire másutt diplomázottak végeztek és végzik.

Igazán ismeretfelújító és szerény mértékben szakosító jelleggel, némi joggal (bár a képesítési utasítás semmi ilyen nem tartalmaz!) rendelkező továbbképzés 1987 őszén indult az ELTE-n és Szombathelyen az iskolai könyvtárosok számára.

Tegyük gyorsan hozzá, hogy bizonyos negatív jelek, részben képzésünk kuszaságaiból, részben az indulás bizonytalanságaiból fakadóan, máris mutatkoznak. Logikusnak a látászana, hogy az ELTE az ott végzetteket, Szombathely a főiskolát végzetteket képezze tovább. Szombathelyre az MM elfogadta népművelő–könyvtár szakot, sőt könyvtárkezelői tanfolyamot végzetek jelentkezését is (?). (Egy év múlva többet tudunk!) Igaz, az állítólag 30 főre tervezett tanfolyamra így is csak 16 jelentkezőt küldtek a pedagógiai intézetek, akkor, amikor június elején az Iskolai Könyvtári Kollégium tagjai okkal és joggal kérdezték, miért csak egy helyen indul a főiskolai továbbképzés és kérték a létszámkeretek növelését!

*

Tovább folytatni igazán visszaélés lenne az olvasó türelmével. Pedig lennének még apróságok és kevésbé apróságok. Így például az intézmények (könyvtárak) közreműködése a gyakorlati képzésben, ezen belül a levelezők gyakorlata, akiknek gondozásáért semmit sem, a nappaliakért keveset tudnak fizetni; vagy szóba lehetne hozni, hogy informálódásunk érdekében ne csak néhány, hanem valamennyi könyvtár tiszteljen meg bennünket kiadványaival, mert ha nem kerülnek azok könyváruisi forgalomba, akkor kétséges, hogy időben tudomást szerzünk-e róla, mi jelent meg. (Vajon nagy dolog lenne-e a képző intézményeket mintegy szakmai kötelezpéldány-helynek tekinteni? Bár még a térítés sem okozhatna igazán gondot.) Szóval be nem fejezzük ezt az írást, csak illendőségből abbahagyjuk.

Nem régen közölte e lap *Fülöp Gézának*, az ELTE tanszékvezetőjének áttekintését *A könyvtáros- és informatikusképzés Magyarországon* címmel (Könyvtáros, 1987/7. sz.). Az olvasó a két írás között ellentmondást vélhet. Megnyugtatom: a két írásban olvashatók igaz megállapítások. Ugyanannak a dolognak két oldaláról van szó, tehát a kettő együtt tartalmazza a teljes igazságot.

Dr. Tóth Gyula